

Slovenski

POSEBNA IZDAJA CENA 2 LIRI

Primorski ponatis

1. MARCA 1944
ŠTEV. 6a - LETO V.

POROČEVALEC

INFORMACIJSKI VESTNIK OSVOBODILNE FRONTE

ZMAGOSLAVNI POHOD LJUDSKIH PRAVIC

Med zasedanjem Slovenskega narodno osvobodilnega sveta sem se nehote živo spomnil prejšnje svetovne vojne. Takratna mladina je po večini pravilno slutila, da so solze in potoki krvi plodna semena, ki obljublajo nov, boljši svet. A kakšen naj bo ta boljši, svet, je jasno vedel le malokdo. Bilo je vdano pričakovanje nečesa boljšega, brez zavestnega hotenja in jasno začrtanih ciljev. Tako hudo smo bili zakoreninjeni v preteklosti, da se nam je zdela že sama misel na široko, popolno svobodo neodpustna predrznost in greh. Vprašali smo se: „Kaj bo z nami?“, a ne: „Kaj hočemo, kaj smo pripravljeni storiti?“, kot je v istem času z grenkobo in globokim poznanjem takratnega slovenskega človeka zapisal Ivan Cankar. Koliko jih je bilo takrat iz širokih plasti naroda, ki bi sanjali o možnosti zmagoslavnega pohoda ljudskih pravic? Le najdrznejši so govorili o jugoslovanstvu, misel na neokrnjeno narodno svobodo in neodvisnost bi se bila zdela nesmisel. Veliki čas je šel mimo, ne da bi mu bili spoznali pravo lice.

Nesmisel? Po 25 letih ta nesmisel postaja resnica. Četrto stoletje tujega jarma, lastnih zablod, hoje po stranpoticah in težkih preizkušnjah je bilo treba, da je večina naroda dozorela za idejo narodne svobode in neodvisnosti. Treba je bilo novih solza in krvi, smrtnih sekire, nastavljen na korenino našega rodu, pa se je narod dvignil in zgradil za orožje pripravljen, da si sam kroji svojo usodo. In plod te dozorelosti in borbe na življenje in smrt je bilo prvo zasedanje prve slovenske zbornice, na katerem so se polagali trdni temelji narodne oblasti in slovenske državnosti. Ali se zavedamo do dna veličine in pomembnosti tega dejanja? Naš narod je po svojih svobodno voljenih zastopnikih prvič v zgodovini sam odločal o svoji prihodnosti. Bilo je prvič v zgodovini, da smo nastopili kot narod, ki se končno zaveda svoje enakopravnosti z drugimi narodi in ki ima prijetno zavest, da mu to enakopravnost jamčijo tudi ostali jugoslovanski narodi. Vzidavamo voglni kamen v skupno zgradbo. Sklepi zasedanja Slovenskega narodnega osvobodilnega sveta so le naravna posledica zgodovinskega drugega zasedanja Protifašističnega sveta v Jajcu. Svobodna, zedinjena Slovenija v demokratični, federativni Jugoslaviji! „Vsak svoj dom, a vendar skupna streha in skupna graditev skupne domovine“, mi je dejal neki član Nacionalnega komiteta. Slovesno razvitje slovenske in jugoslovanske zastave v začetku zasedanja je simbolično podčrtalo to misel. Polno uveljavljanje demokratičnih načel ji je dalo meso in kri.

Redki so narodi, ki bi bili kdaj v tako izrednih in težkih okoliščinah gradili narod-

SLOVENSKI NAROD GRADI NARODNO OBLAST

Od vseh strani slovenske zemlje so prihiteli sredi februarja letošnjega leta na svoje prvo zasedanje člani Slovenskega narodnega osvobodilnega odbora, izvoljeni na Zboru odposlancev slovenskega naroda v Kočevju. Osvobodeno ozemlje jih je sprejelo z ljubeznijo in priznanjem njihovega dela. Prispeli so poslanci iz tako imenovane Ljubljanske pokrajine, prišli iz naše primorske, pa tudi Gorenjske, Koroške in Štajerske. Prišli so, da položijo temelje slovenski narodni oblasti in slovenski državnosti v okviru federativne Jugoslavije, skupne domovine in države jugoslovanskih narodov.

ZGODOVINSKI DNEVI

Za slovensko zgodovino pomenijo dnevi prvega zasedanja Slovenskega narodnega osvobodilnega odbora velik trenutek. Po 1200 letih teme in hlapčevanja se je prebuda borbena sila slovenskega naroda in

no oblast. Svet nas ne bo občudoval le zaradi požrtvovalnega boja za svobodo, ampak tudi radi tega, kako si še med grmenjem topov na zunaj in na znotraj urejamo svoj bodoči dom. Obkrožani od sovražnika in s puškami med kolena so narodni zastopniki izražali voljo ljudstva. Hkrati z zunanjim okvirom je naša narodna oblast dobivala tudi svojo notranjo vsebino: soodločevanje naroda v vseh političnih, kulturnih in gospodarskih vprašanjih, temeljno načelo naše nove demokracije, plod bridkih preizkušenj preteklosti, temeljni kamen vsake človeške skupnosti, jamstvo za osebno srečo in svobodo posameznika. Vsi sklepi in odloki zgodovinskega zasedanja se ujemajo s tem temeljnim načelom, so prispevek k gradnji novega sveta. Brez strahu in omahovanja je bila še sredi vojne sprejeta izjava o svobodščinah, ki jih bo vsak Slovenec razen narodnih izdajalcev, ki so se z bratomornim orožjem v rokah odrekli tem pravicam. Položeni so prvi temelji, a že se v zadosti jasnih obrisih kaže zgradba naše nove demokracije, obraz naše prihodnje skupnosti. Še teče kri, vendar so bili že danes odpravljeni nekateri ukrepi, ki so utesnjevali svobodo posameznikov, a so se zaradi predanosti vsega naroda našemu osvobodilnemu gibanju izkazali za nepotrebne. To je dokaz naše notranje zmage, naše moči. Je pa obe-

začela klesati sama svojo usodo. V februar-
skih dneh 19. in 20. je dobila svojo novo
podobo in novo obliko. Dosedanje pretežno
narodno politično gibanje s samoraslimi
začetki narodne oblasti je začelo v teh dneh
načrtno graditi slovensko narodno oblast.
Postavilo je granitne kamne naše ljudske
ali resnično demokratične oblasti. Postavilo
je resničen mejnik v zgodovini slovenskega
naroda.

KLJUB OVIRAM . . .

Prvo zasedanje Slovenskega narodno osvobodilnega odbora se je začelo 19. februarja na svobodnih tleh slovenske zemlje. Kljub zimskemu času in zimskim oviram, kljub pomanjkanju prometnih sredstev, ki jih je zasegel in jih še drži okupator, je prignala na prvo zasedanje SNOO njegove člane zavest dolžnosti in ljubezni do naroda in njegove prihodnosti.

nem tudi zrcalo, ki odraža svetlo podobo našega bodočega sožitja na temeljih nove demokracije.

Danes se naš narod ne vprašuje več: „Kaj bo z nami?“ On ve, kaj hoče, in je vzel usodo v svoje roke. Naša mladina ne sluti samo novega sveta, ampak ga jasno vidi pred seboj ter si z dragoceno krvjo utira pot do njega. Tudi mnogi starejšega pokolenja so z drzno in odločno kretnjo pretrgali s preteklostjo in stopili novim ciljem naproti. Niso bili samo daljnovidni voditelji, ki so ljudstvo pravilno usmerili, bil je tudi narod sam, ki se je nenadoma zavedel svoje moči. Le tako si je mogoče razlagati veliko, nepramagljivo silo, našega osvobodilnega gibanja. Veliki trenutek to pot ni šel neopazno mimo nas. Ako smo bili prej narod po skupnem jeziku, smo zdaj narod po svoji zavesti, po svoji volji do življenja. Po tradiciji nagnjeni k hlapčevstvu smo v teh letih, ki odtehtajo tisočletje, postali narod z vladarskimi lastnostmi v najboljšem pomenu besede, vredni in zmožni, da sami odločamo o svoji prihodnosti. To smo dokazali in dokazujemo s svojimi žrtvami, to dokazujemo z gradnjo svoje prihodnje domovine v okviru močne jugoslovanske skupnosti, dokazujemo z žetvijo sadov svojega truda, ki nam jih nihče več ne more iztrgati iz rok.

France Bevk

Zastopniki vrhovnih jugoslovanskih državnih organov prisostvujejo

V zgodnjih jutranjih urah so se zbrali člani SNOO v lepo pripravljeni dvorani, ki jo je za veliki trenutek v zgodovini slovenskega naroda in še posebej našega osvobodilnega boja priredil ing. Saša Sedlar. S skromnimi, kar „partizanskimi“ sredstvi ji je vdahnil lepo lice. Z zelenjem v dvorani je simbolično prikazal državniško svežost slovenskega naroda. Z našimi in zavezniškimi zastavami SZ, Anglije in Amerike na čelni strani slavnostne dvorane je označil, da smo zavezniki velikih zaveznikov, tisti zaveznik, ki se „edini učinkovito bori s Hitlerjevo vojsko v Jugoslaviji“, kakor je te dni ugotovil v spodnjem domu g. W. Churchill. Zasedanja prvega slovenskega parlamenta so se udeležili tudi zastopniki vrhovne jugoslovanske oblasti. Poleg slovenskih članov te oblasti Edvarda Kardelja, Edvarda Kocbeka, Josipa Rusa, ing. Dušana Serneca in dr. Antona Kržišnika, ki so prvemu zasedanju prisostvovali že kot člani vrhovnih državnih organov, so se zasedanja udeležili tudi predsednik AVNOJ-a dr. Ivan Ribar, Toša Vujašinić, poverjenik za nacionalno obnovo v Nacionalnem komitetu, pop Vlado Zečević, poverjenik za notranje zadeve v Nacionalnem komitetu, Sulejman Filipović, poverjenik za gozdove in rudnike v Nacionalnem komite-

tu, oba podpredsednika AVNOJ-a Maša Pijade in Marko Vujačić ter oba sekretarja Avnoja Rodoljub Čolaković in Radonja Golubović.

Obrazi zborovalcev so izražali veličino trenutka

Veliki trenutek prvega zasedanja slovenskega parlamenta se je kazal na obrazih vseh prihajajočih članov. Izražali so resnobo in hkrati veselje, da so oni tista generacija iz naroda, ki mu vse doslej ni bilo dano položiti resničnih temeljev svoji oblasti in svobodni prihodnosti. Prostore na odru so zasedli člani IOOF, ki so se zbrali polnoštevilno. Od leve na desno so posedli: Tone Fajfar, Franc Leskošek, Jože Rus, Edvard Kocbek, Edvard Kardelj, predsednik IO Josip Vidmar, sekretar IO Boris Kidrič, dr. Marijan Breclj, Franc Lubej in Zoran Polič. V dvorani so prva mesta zasedli člani AVNOJ-a in Nacionalnega komiteta osvoboditve Jugoslavije, ostale prostore pa člani SNOO.

Prvega zasedanja SNOO sta se udeležila tudi predstavnika obeh zavezniških odposlanstev, ki sta pri nas, major Jones, zastopnik angleške oborožene sile, in poročnik Vuchinih, predstavnik ameriške oborožene sile

Predsednik IO Josip Vidmar odpre zasedanje

Ob napovedani uri je predsednik IOOF Josip Vidmar odprl zasedanje. Prebral je odlok o njegovem sklicanju. Pozdravil je vse navzoče člane Nacionalnega komiteta osvoboditve Jugoslavije, AVNOJ-a in SNOO. Zbranim članom je prebral dnevni red.

P o z d r a v z a s t a v i

Po predsednikovem uvodnem pozdravu je častna četa naše narodne osvobodilne vojske pod poveljstvom kapitana Božiča razvila slovensko narodno in jugoslovansko zastavo. Vsi zborovalci so ob petju slovenske himne pozdravili zastavi.

Dr. Ivan Ribar pozdravi zborovanje

Po svečanem pozdravu je predsednik AVNOJ-a dr. Ivan Ribar pozdravil naše prvo zasedanje v imenu AVNOJ-a. V uvodu je izjavil, da se je z veseljem odzval povabilu IO, naj prisostvuje zasedanju Slovenskega narodnega osvobodilnega odbora ter s tem graditvi slovenske narodne oblasti in graditvi naše skupne federativne in demokratične Jugoslavije. Jugoslaviji so sklepi AVNOJ-a dali široko podlago in velike smernice za veliko, plodno in močno delo za zgraditev naše velike bodočnosti. „Verujem, da bodo sklepi tega zasedanja vredni zgodovinskega trenutka, v katerem smo. Stoletne sanje slovenskega naroda se uresničujejo in presničile se bodo s slovensko silo in slovenskimi sklepi. Toda težave bodo še, zato moramo strniti vse svoje vrste in naše narodno osvobodilno gibanje okrepiti v vseh krajih. Krempo se moramo nasloniti na velike zaveznike Sovjetsko Zvezo, Veliko Britanijo in Ameriko, ki nam bodo velika opora tudi po vojni. Hvaležni smo jim za vsako pomoč, ki jo dajejo in ki bo še obilnejša“. Ob koncu se je govornik spomnil 20. obletnice ustanovitve Rdeče armade in njenih uspehov.

Zasedanje začne z delom

Z govorom predsednika dr. Ivana Ribarja je bil zaključen slavnosti in uvodni del

Diskusija se razvija

Po Kardeljevem govoru se je razvila živahna diskusija. Prijavila se je vrsta govornikov. Med njimi so bili najpomembnejši naslednji:

ing. DUŠAN SERNEC

je primerjal rast današnje Jugoslavije z graditvijo Jugoslavije po prejšnji svetovni vojni, ko je minister Protić hotel zgraditi federativno Jugoslavijo in ji priključiti tudi Bolgarijo. Toda kaj takega ni dopuščala prelita kri med Srbi in Bolgari. V sedanji vojni je preteklo veliko krvi med Srbi in Hrvati, pa vendar je prišlo do združenja in zgraditve nove Jugoslavije. „Mi smo našo Jugoslavijo zopet ustvarili, ker prihajamo na nov način, z novimi sredstvi in z novo ureditvijo države in novim družbenim redom.“

JOŽKO ZEMLJAK

je govoril o razočaranju slovenskih, posebej še katoliških množic nad staro Jugoslavijo, kjer je bil prepad med nekdanjim idealom in kasnejšo stvarnostjo vedno hujši. Osvobodilne fronte in nove Jugoslavije, ki ne bo država narodnega zatiranja, temveč država narodnega bratstva, so se oklenile slovenske množice prav zato, ker jim je znala zadovoljiti vse tiste potrebe, ki jih čuti ves slovenski narod.

FRANCE BEVK,

predsednik Narodno osvobodilnega sveta za slovensko Primorje in slovenski pisatelj, je označil pomen oboroženega upora proti fašističnim zatiralcem za Primorsko, ki ga je pokrenila Komunistična partija. Osvobodilna fronta, ki so se ji pridružili vsi pošte ni rodoljubni Primorci, je pokazala edino pravo pot, ki naj nas povede v svobodo. OF je povedala Primorcem da ne kaže več da bi se kakor v preteklosti ozirali za pomoč čez meje, ampak da morajo z ostalimi Slovenci sami zgrabit za orožje in z žrtvijo in s krvjo začrtati nove, pravične meje. Zasluga OF je, da je danes lep del zemlje že osvobojen, in njena zasluga je, da je danes Primorska za vedno priključena svobodni in zedinjeni Sloveniji in s tem tudi demokratični, federativni Jugoslaviji.

Primorsko ljudstvo se je tudi v polni meri in brez pridržka priključilo sklepom AVNOJ-a glede bivše jugoslovanske vlade v Kairu in glede kralja Petra. Mi, ki smo bili najhujše razočarani nad bivšo Jugoslavijo, odklanjamo, da bi se spet ustvarila taka Jugoslavija, kakor je bila v preteklosti, ampak hočemo novo Jugoslavijo, v kateri bodo uživali vsi narodi enakopravnost in ki bo zgrajena na socialni pravičnosti. Govornik je žel za svoje besede viharno odobranje vseh zborovalcev.

MOŠA PIJADE,

podpredsednik AVNOJ-a, je poudaril častno mesto, ki ga zavzema NOV Slovenije med narodi Jugoslavije in slovensko enotnost, ki je lahko vzgled narodom na slovanskem jugu. Obsodil je cilje kairske vlade, ki se veže s Hitlerjem. Slovenci in ostali narodi so se pridružili sklepom AVNOJ-a, ki so odjeknili po svetu, pri zaveznikih in naših izseljencih.

RODOLJUB ČOLAKOVIČ

sekretar AVNOJ-a, je rekel: „Mir, ki ga bomo zagotovili naši deželi, bo zares mir za cele rodove. Ta dan je pred nami in ni je sile na svetu, ki bi mogla preprečiti njegov prihod

prvega zasedanja SNOO. Odvijati se je začel takoj delovni program zasedanja. Bogdan Osolnik je predlagal v verifikacijski odbor dr. Darka Černeja, Lidijo Šentjurčeva in prof. Jožka Zemljaka. Po kratkem odmoru je poročilo tega odbora podal dr. Černej. Ugotovil je, da je navzočih nad polovico članov in da je zato zasedanje sklepčno. Od 120 članov SNOO, ki so bili izvoljeni na Zboru odposlancev v Kočevju, se je udeležilo prvega zasedanja 85 članov, manjkalo jih je 31, 4 pa so v tem času padli v boju s sovražnikom. Bili so to: podpolkovnik Mirko Bračič, France Becele, Milan Vončina in Srete Kramarič.

Dr. Marijan Breclj je prebral poslovnik za zasedanje. SNOO ga je soglasno odobril. S to odobritvijo je prvi slovenski parlament dobil svoj demokratični poslovnik. Po njem je zasedanje takoj nato izvolilo za zapisnikarja svojega člana Vladimirja Krivca in Janeza Stanovnika. Prav tako je tudi sprejelo predlagani dnevni red.

Takoj na to je

EDVARD KARDELJ,

podpredsednik Nacionalnega komiteta in podpredsednik IOOF, stopil na govorniški oder in v svojem govoru

O drugem zasedanju AVNOJ-a in naših splošnih nalogah

z njemu lastno globino in temeljitostjo razgrnil pred zborovalce položaj jugoslovanskega narodnega osvobodilnega gibanja v preteklem letu doma in v svetu. Razkril je zločinske načrte izprijenih izdajalcev naših narodov in naše države v Beogradu, Zagrebu, Ljubljani in Kairu in vzroke njihovih neuspehov. Na osnovi te analize je pokazal na naloge našega narodnega osvobodilnega gibanja in naloge narodnih ter državnih organov. Posnetek njegovega govora prinašamo na drugem mestu.

BORIS KRAIGHER,

komisar Glavnega štaba, je naglasil ljudski značaj naše vojske, ki se je spočela, ko je prepadla stara Jugoslavija. Od prvega zasedanja pričakuje vse opore in pomoči naši vojski.

Poleg teh so govorili še pop Vlado Zečevič, poverjenik v Nacionalnem komitetu, general-poročnik Jaka Avšič, dr. Makso Snuderl, dr. Aleksij Bebler in Franc Svetek.

Potrditev slovenske delegacije v Lajcu

Po Kardeljevem govoru je bila Slovenskemu narodno osvobodilnemu odboru takoj predložena

d e k l a r a c i j a

o potrditvi dela slovenske delegacije na drugem zasedanju AVNOJ-a. Predložil jo je dr. Darko Černež. Deklaracija se glasi:

„Prvo zasedanje Slovenskega narodno osvobodilnega sveta v celoti odobrava in potrjuje delo slovenske delegacije na drugem zasedanju Protifašističnega sveta narodne osvoboditve Jugoslavije z dne 29. novembra 1943 v Lajcu.

Slovenski narod se je združil z narodi Srbije, Hrvaške, Makedonije, Črne gore ter Bosne in Hercegovine v enotni državni skupnosti v federativni Jugoslaviji, zgrajeni na principih resnične ljudske demokracije in narodne enakopravnosti, svobodno, po svoji lastni volji, na temelju pravice slehernega naroda do samoodločbe vključno s pravico do odcepitve, pa tudi združitve z drugimi narodi.

Zavedajoč se, da so v demokratični in federativni Jugoslaviji zajamčene slovenskemu narodu vse pravice, ki mu pripadajo kot svobodnemu narodu, se SNOS kot najvišje zakonodajno in izvršno telo slovenske narodne oblasti v imenu slovenskega naroda zavezuje, da bo slovenski narod častno izvršil obveze, ki izhajajo iz njegove pripadnosti federativni Jugoslaviji na čelu z Nacionalnim komitetom kot začasno vlado narodov Jugoslavije in Protifašističnim svetom narodne osvoboditve Jugoslavije kot najvišjim zakonodajnim in izvršnim organom oblasti Jugoslavije.

SNOS izjavlja, da slovenski narod kot del demokratične, federativne Jugoslavije ne priznava nikomur razen AVNOJ-u in NKOJ-u pravice, da ga zastopa pred inozemstvom. Zato pričakuje, da bodo zavezniške vlade odrekle vsako nadaljno podporo izdajalski begunski vladi v Kairu ter da bodo priznale demokratično voljo slovenskega in vseh drugih narodov Jugoslavije s priznanjem NKOJ-a kot edine zakonite vlade Jugoslavije.“ Deklaracija je bila sprejeta s soglasnim odobranjem.

Za tovarišem Kardeljem je imel referat sekretar IO

BORIS KIDRIČ

O graditvi narodne oblasti in slovenske državnosti v okviru federativne Jugoslavije

V jedrnatem in sistematično zgrajenem govoru je razložil potrebo po graditvi naše ljudske demokracije in naše državnosti v okviru federativne Jugoslavije. Ta graditev naj bo načrtna, sistematična in s pogledom v daljšo bodočnost. Naglasil je, da je narodno osvobodilno gibanje že izoblikovalo vrhovne organe, ki ustrezajo jugoslovanskim potrebam. Slovenski organi naj se organizirajo v logični povezanosti z njim. Zboro-

Zaključno besedo je imel referent sam. Ugotovil je, da so vsi tovariši, ki so se prijavili k besedi, odobrili delo slovenske delegacije na drugem zasedanju AVNOJ-a in politiko jugoslovanskega narodno osvobodilnega gibanja, potrebno pa je, da vse sklepe, ki jih bodo sedaj sklenili, ponesejo v slovenske ljudske množice, da postanejo njihova last.

valcem je očrtal potrebo preimenovanja Slovenskega narodnega osvobodilnega odbora v Slovenski narodno osvobodilni svet, potrebo po ustavitvi Zakonodajnega odbora, Verske komisije ter Romisije za kaznovanje zločinov, ki so jih napravili okupatorji in njihovi pomagači, potrebo po oblikovanju Nacionalnega komiteta osvoboditve Slovenije, zlasti pa potrebo po volitvah v Narodno osvobodilne odbore. Vse naj bi bilo zgrajeno na najbolj demokratičnih načelih in dihalo pristno ljudsko demokracijo. Obširnejši posnetek njegovega govora prinašamo na drugem mestu.

Razpravljanje

o govornikovem referatu

Razpravljanje o Kidričevem govoru se je prijavilo več članov SNOO. Med njimi so bili pomembni posebno ti-le:

BORIS ZIHERL

je na kratko označil bistvo prave demokracije, ki je v tem, da pri gradnji sodelujejo najširše ljudske množice. Mi smo to demokracijo nešteto krat izpričali.

MARIJA IVANČIČEVA

je svojo globoko ljubezen do slovenske svobode izlila v besede že na Zboru v Kočevju. Na sedanjem zasedanju je pokazala globoko zaupanje v našo novo oblast. Spomnila se je govornika, ki je 1918. dejal: Naša mati Jugoslavija vam bo rezala pravičen kruh. „Toda britko smo se razočarali nad temi besedami, kajti bivša Jugoslavija nam je prodala toliko in toliko naših Slovencev v sužnost tujemu narodu... A me, slovenske matere, mar ne bomo zaupale naši novi oblasti? Saj smo jo kupile z lastno krvjo in zato ji tudi v polni meri zaupamo.“

Ing. ŽALCER

je prinesel pozdrave koroških Slovencev in orisal nagli polet osvobodilne misli med njimi od 1942. dalje, ki je niti nacistična niti habsburška reakcija ne more zaustaviti. Koroški Slovenci so zlasti dobili zaupanje do Osvobodilne fronte ob priključitvi slovenske Primorske ostali Sloveniji. Ta priključitev jim je dala novega zaleta, da bodo tudi oni deležni te priključitve in da bo tudi koroškimi Slovincem kmalu zasijalo sonce svobode.

Poleg teh govornikov so govorili še dr. Anton Kržišnik, poverjenik v Nacionalnem komitetu, Marko Vujačić, podpredsednik AVNOJ-a, Radonja Golubovič, sekretar AVNOJ-a, Marija Jordanova, dr. Lado Vavpetič, Janez Stanovnik, dr. Aleš Bebler, Maks Krmelj, Edvard Kardelj, Albin Vipotnik, Zoran Polič, in dr. Darko Černež

V zaključni besedi je referent izvajal, da naša demokracija ne more biti formalna, temveč dejanska, vsebinska. Vanjo moramo

vključiti široke ljudske množice, ker je od tega odvisen uspeh ali neuspeh našega dela.

Sklepanje o predlogih

Po zaključenem razpravljanju je zasedanje takoj obravnavalo in sprejemalo predloge, katerih utemeljitev je poдал tov. Kidrič v svojem referatu.

S posebno vihnim odobravanjem vseh zborovalcev je bila sprejeta

I z j a v a

Slovenskega narodno osvobodilnega sveta

o pravicah in dolžnostih slovenskega ljudstva. Izjava je naglasila, da je naravna posledica narodnega izdajstva poleg drugih kazni tudi izguba državljanских pravic.

V okviru federativne Jugoslavije zavzema slovenski narod enakopravno mesto med drugimi narodi Jugoslavije. V tem okviru ima pravico, da si sam oblikuje svojo usodo, pravico, da si za uravnavanje svoje usode sam določi svojo nacionalno vlado. To pravico bo tudi uresničil, čim bodo za to nastopile primerne razmere. V tem smislu je Slovenski narodno osvobodilni svet sprejel

Deklaracijo

o vzpostavitvi Nacionalnega komiteta osvoboditve Slovenije, ki se glasi:

1. Prvo zasedanje Slovenskega narodnega osvobodilnega sveta slovesno ugotavlja in izjavlja, da nudijo zgodovinski sklepi drugega zasedanja AVNOJ-a in nova, demokratična, na bratstvu svojih narodov temelječa, federativna Jugoslavija, grajena pod genialnim političnim in vojaškim vodstvom maršala Tita, slovenskemu narodu vso pravico in možnost, imeti v okviru skupne jugoslovanske države z NKOJ na čelu svojo lastno nacionalno vlado.

Nacionalni komitet osvoboditve Slovenije bo zato vzpostavljen, čim bodo dani potrebni pogoji.

2. Prvo zasedanje Slovenskega narodno osvobodilnega sveta nalaga svojem predsedstvu (Izvršnemu odboru Osvobodilne fronte slovenskega naroda), v katerem so na osnovi sklepa kočevskega Zbora vsebinsko združene funkcije političnega vodstva OF, predsedstva Slovenskega narodno osvobodilnega sveta in Nacionalnega komiteta osvoboditve Slovenije - kar v pogledu narodno osvobodilne borbe in graditve narodne oblasti na slovenskem ozemlju zadostuje za sedanje prehodno in pripravljeno razdobje pred vzpostavitvijo Nacionalnega komiteta osvoboditve Slovenije - da takoj pride k organizaciji in vodstvu svojih upravnih odsekov (odsek za notranje zadeve, odsek za izgradnjo narodne oblasti, odsek za gospodarstvo, odsek za finance, odsek za prosveto, odsek za zdravstvo, odsek za obnovo itd.), ki bodo pretvorjeni v ustrezna poverjenišтва, čim bo vzpostavljen Nacionalni komitet osvoboditve Slovenije. Dalje nalaga Slovenski narodni osvobodilni svet svojem predsedstvu, da poveže te odseke v smislu federativne izgradnje nove Jugoslavije že sedaj z ustreznimi poverjeništvii Nacionalnega komiteta osvoboditve Jugoslavije, kolikor to zahteva potreba enotnega državnega vodstva.

Dne 19. februarja 1944.

Josip Vidmar, l. r.
predsednik

Boris Kidrič, l. r.
sekretar

Predlogi za graditev slovenske narodne oblasti

Soglasno so bili sprejeti kakor vsi dosedanj tudi vsi naslednji predlogi: predlog za ustanovitev Zakonodajnega odbora pri SNOS, predlog o izvolitvi 10 članov Zakonodajnega odbora, predlog o razpisu volitev v Narodno osvobodilne odbore, predlog za zvišanje števila članov v SNOS in o postopnih dodatnih volitvah, predlog o ustanovitvi Komisije za ugotovitev zločinov okupatorjev in njihovih pomagačev, predlog za postavitev Verske komisije, predlog o ukinitvi Varnostne obveščevalne službe, predlog za nadomestne volitve 2 članov v SNOS, predlog o spojitvi Narodno osvobodilnega sveta za primorsko Slovenijo z organi slovenske narodne oblasti in predlog o odobritvi odlokov in sklepov IOOF za dobo od prvega Zbora odposlancev slovenskega naroda do prvega zasedanja SNOS.

NAJVAŽNEJŠI PREDLOGI

Med važnejše predloge spadata predloga o Nacionalnem komitetu osvoboditve Slovenije in volitvah v Narodno osvobodilne odbore. Oba predloga resnično zrcalita federativno graditev jugoslovanske ter demokratične narodne in ljudske oblasti.

Med prav tako važne predloge oziroma sklepe spadata predloga o ustanovitvi Verske komisije, ki naj skrbi, da se zavaruje nemoteno bogočastje in da bi se brez težav uredili odnosi med slovensko narodno oblastjo in cerkvijo, ter ukinitvi Varnostne obveščevalne službe kot posebne, izredne organizacije s posebnimi, izrednimi pooblastili in polnomočji za borbo proti peti koloni. Kolikor bodo še ostali posamezni organi VOS-a, se bodo podredili odseku za notranje zadeve pri predsedstvu SNOS. Ukinitve VOS-a naj pospeši demokracijo na vseh področjih javnega življenja.

V zakonodajni odbor so bili izvoljeni: za predsednika dr. Lado Vavpetič in za ostale člane France Bevk, Jože Kralj, Maks Krmelj, Ivan Novak, Štefan Pavšič, Josip Rus, Peter Stante, Vida Tomšičeva, dr. Joža Vilfan in Boris Zihrel. Kot nova člana SNOS, izvoljena pri nadomestnih volitvah, sta prišla v SNOS: za okrožje Ljubljana Vida Tomšičeva, za okrožje Gorica Jože Srebrnič. V predsedstvo SNOS (IOOF) je bil z viharim soglasjem izvoljen pisatelj France Bevk. Z njegovo izvolitvijo se je zaključil prvi dan zasedanja.

Naslednji dan se je nadaljeval dnevni red pod predsedovanjem Edvarda Kocbeka, podpredsednika IOOF in poverjenika za prosveto v Nacionalnem komitetu osvoboditve Jugoslavije. Kot prvi govornik je nastopil in govoril

dr. MARIJAN BRECELJ

o gospodarskih, finančnih in zdravstvenih problemih, nalogah in ukrepih

Zborovalcem je nazorno pokazal razmere, s katerimi se mora boriti naše narodno osvobodilno gibanje, prav tako pa tudi vso skrb, ki jo posveča tem vprašanjem IO. Predlagani načrti so pokazali temeljito gospodarsko in finančno zasnovo pomoči slovenskemu narodu. Posnetek govora prinašamo na drugem mestu.

Pri razpravljanju o njegovem govoru je podal izčrpno poročilo o gospodarskem stanju na Primorskem

JOŽE SREBRNIČ

bivši slovenski poslanec v rimskem parlamentu, ki je kasneje 17 let svojega življenja preživel po italijanskih ječah, danes pa je član SNOS.

Kmet na Primorskem je postal gospodar zemlje, ki so mu jo ugrabili italijanski imperialisti. Vsiljeni tujci so odšli in naša vas je dobila nazaj svoje prvotno lice. Usodno je stanje velike industrije v Primorski, ker se nahaja po večini v okupatorskih rokah. Kolikor služi okupatorskim vojni ciljem, velja zanjo geslo: uničiti jo! Taka usoda je zadel svinčeni rudnik v Rablju, živosrebrni v Idriji, cementne tvornice pri Anihovem, predilnico v Podgori pri Gorici. Rušijo se tudi prometna sredstva. Rokodelska obrt obratuje, kolikor je potrebno za vojsko in neposredno okolico, ker je za širše potrebe prevoz otežkočen.

Večji del gospodarske dejavnosti odpade na poljedelstvo, posebno za potrebe prehrane. Posebna važnost se polaga na krompir, sirke, ječmen. Potrebna je organizacija medsebojne pomoči. Presežki potrebščin se skušajo primerno razdeliti med prebivalstvo v občini in med občinami. Okupatorska aprovizacija je ostala pri obljubah, še več, okupatorji sami plenijo civilno prebivalstvo. Plačilno sredstvo na Primorskem je lira, še boli pa obveznice nove narodne oblasti, ki jih ljudstvo sprejema z večjim veseljem kakor lire. Tako je gospodarstvo na Primorskem pri-krojeno potrebam vojnega časa.

BOGDAN OŠOLNIK

je naglašal, da je treba izvajati sankcije proti tistim, ki ovirajo kakor koli naše gospodarstvo.

Sklepanje o gospodarskih predlogih

Po končani diskusiji je sledilo razpravljanje in sklepanje o 5 predlogih čisto gospodarskega značaja. Prvi je bil predlog o izdaji plačilnega bona kot zakonitega plačilnega sredstva na osvobojenem ozemlju Slovenije. Drugi je bil predlog o narodnem davku s splošno davčno obveznostjo na dohodke vsake vrste in na imovino, ki do naša koristi. Neobdavčena ostane imovina, ki je potrebna za obstoj davčnega obvezanca in oseb, za katere je dolžan skrbeti. Obdavčenje mora biti sorazmerno višje, kolikor znatnejši je dohodek ali imovina. Tretji je bil predlog o obdelavi plodne zemlje in o zaščiti semen ter plemenske živine. Četrti je bil predlog o ustanovitvi komisije za upravo razloščene imovine na slovenskem ozemlju. Soglasno z že izdanimi odloki ki je razloščena imovina pripadnikov tujih narodnosti, zlasti veleposestnikov, ki so služili okupatorju, ter imovina narodnih izdajalcev, ki se daje v last in brezplačen užitek slovenskemu ljudstvu, odnosno se upravlja neposredno, kolikor to zahteva potreba po ohranitvi slovenskega narodnega bogastva. Peti je bil predlog o zaščiti gozdov na slovenskem ozemlju. Za zaščito se pri predsedstvu SNOS postavi posebna Komisija za zaščito gozdov, sestojča iz predsednika in 5 članov, mešana z gospodarskimi strokovnjaki. Vsi predlogi so bili sprejeti soglasno.

Nato je nastopil zadnji referent

FRANC LUBEJ

in govoril o temi:

Osvobodilna fronta, njeno delo in naloge na področju narodne prosvete

Pri diskusiji se je pisatelj

FRANCE BEVK,

ko je govoril o šolstvu in prosvetnem delu na Primorskem, dotaknil svetlih in temnih strani tamkajšnjih razmer. Medtem ko prej na Primorskem slovenskih šol sploh ni bilo, so sedaj po osvoboditvi Primorci kar sami začeli odpirati slovenske šole, ne da bi čakali odlokov oblasti. Doslej je bilo odprtih že kakih 300 slovenskih šol. V okupatorski bližini se pa ustanavljajo posebni učni krožki, ki uče otroke po zasebnih hišah. Slaba stran primorskega šolstva je veliko pomanjkanje učitelstva in učnih knjig. Temu sknšajo od-pomoči „Mladi rod“ in „Slovenski pionir“. Podobno je s prosvetnim delom. Društvo, ki so nekoč obstojala, danes ni več in se tudi ne obnavljajo. Prosvetno delo se vrši pod okriljem SPŽZ in ZSM. Prirejajo Can-karjeve in Prešernove proslave. Kulturno zatiranje Primorcev v zadnjih 20 letih se močno pozna. V tem pogledu bo Primorje posebno navezano na ostale dele Slovenije.

JOŽKO ZEMLJAK

je govoril o potrebi varovanja knjižnic, zlasti arhivov, kolikor so se ohranili skozi viharje sedanje vojne. Obojim je treba posvetiti vso pažnjo.

BORIS ZIHERL

je govoril o naši novi prosvetni politiki, ki mora upoštevati neenak razvoj posameznih slovenskih pokrajin. Poleg šolstva mora posvetiti vso pozornost tudi umetnosti in znanosti. Vse naše prosvetno delo bo moralo črpati iz ljudstva in skovati nov lik slovenskega človeka.

Roditeljski svet

Tovariš Lubej je po zaključeni diskusiji stavil predlog o roditeljskih svetih pri Narodno osvobodilnih odborih na osvobojenem ozemlju. Njihov pomen za šole je na kratko označil tov. Edvard Kardelj.

Pred zaključkom dnevnega reda je predlagal dr. Darko Černej zahtevo po priznanju AVNOJ-a in Nacionalnega komiteta osvoboditve Jugoslavije v zavezniškem svetu kot edine zakonite vlade Jugoslavije. Njegov predlog so zborovalci sprejeli s soglasnim odobravanjem.

Zaključni govor predsednika IO Josipa Vidmarja

Preden je tov. predsednik zaključil prvo zasedanje SNOS, je predlagal zborovalcem, naj odpošljejo pozdravno brzojavko tovarišu Titu, maršalu Jugoslavije. Nato prebral pozdravno brzojavko:

„Slovenski narodno osvobodilni svet, zborujoč 19. in 20. februarja, se pri polaganju temeljev za svobodno in združeno Slovenijo in za njeno novo državnost v okviru demokratične in federativne Jugoslavije spominja Vas, tovariš maršal, in Vas z globokim priznanjem pozdravlja. Slovenski narodno osvobodilni svet se zaveda, da je slovenska stvar odvisna od dejanj naše narodno osvobodilne vojske in od modrega vodstva naše skupne po-

litke. Dusa obeh ste Vi, tovariš Tito. Njunl dosedanji uspehi so Vaši uspehi. Navdajajo nas s trdno vero, da bo pod Vašim vodstvom ustvarjena nova Jugoslavija in da se bodo v njej uresničile tisoletne sanje slovenskega naroda o svobodi in neodvisnosti."

Po prebranem pozdravu se je tovariš predsednik ozrl v zaključnem govoru na opravljeno delo na prvem zasedanju Slovenskega narodnega osvobodilnega sveta. "Opravili smo nemajhno delo in mirno si lahko priznamo, da smo v sklepih in odlokih resno postavili temelje za narodno oblast in slovensko državnost v naši skupni, bratski in močni Jugoslaviji. Če pogledamo na ta svoj smoter z nekoliko odmaknjenega vidika, bomo videli, da je ta smoter zelo važen ne samo v našem življenju, ampak tudi za razvoj slovenske človečnosti. Opozarjam Vas na besede, ki mi jih je včeraj rekel naš prijatelj gospod major Jones, predstavnik angleškega vojaškega odposlanstva: Ne vem, ali se vi, ki ste tu zbrani, zavedate do kraja, kaj delate. Moje mnenje je, da ustvarjate morda vzor države za ves zapadni svet.

DRUGO ZASEDANJE AVNOJ-A

in naše splošne naloge (Iz referata tovariša Edvarda Kardelja)

I.

Prvo zasedanje Slovenskega narodno osvobodilnega odbora ima važno nalogo, da pretrse delo slovenske delegacije v Jajcu in ga potrdi. Vprašanje pravilnosti postopanja slovenske delegacije v Jajcu je zvezano s celotnim vprašanjem o pravilnosti politike IOOF.

Drugo zasedanje AVNOJ-a se je vršilo v povsem drugih okoliščinah kakor prvo, eno leto prej. Leta 1942 še v mnogih pokrajinah ni bilo široke aktivnosti ljudskih množic, agenti različnih izdajalcev so še imeli več ali manj vpliva na posamezne dele ljudskih množic. V Sloveniji je gibanje OF bilo potisneno v politično defenzivo in je preživljalo najtežje čase oborožene akcije proti okupatorju. V skladu s temi dejstvi je naravno, da je zgodovinski pomen prvega zasedanja AVNOJ-a v tem, da je vzpostavilo skupno politično središče za vse svobodoljubne in patriotske sile naših narodov.

V razdobju med obema zasedanjima se je narodno osvobodilno gibanje razmahnilo, ljudske množice so dobile zaupanje v narodno osvobodilno borbo, zlasti so hrvatske ljudske množice zapustile reakcionarno HSS in že prešle v narodno osvobodilno gibanje. Izdajalska bratovščina se je pri tem pogrezala vedno globlje, svoje oborožene enice je mobilizirala nasilno, ljudskim množicam pa so skušali dopovedati, da poraz nemških okupatorjev ni njihov poraz, češ da sodelujejo z okupatorjem samo iz taktičnih razlogov. Uspeli niso. Ljudske množice so videle in vedele, da živi izdajstvo lahko samo tam, kjer ga ščiti okupatorjeva roka. V zunanjem svetu, pri velikih zaveznikih so v istem razdobju naši izdajalci izgubljali postojanko za postojanko zaradi uspehov narodno osvobodilnega gibanja. Kapitulacija Italije je bila v tem razdobju važen dogodek in utrditev narodno osvobodilnega gibanja doma in po svetu. Pokazala se je potreba po ustvaritvi vrhovnih državnih organov z vsjo potrebno avtoriteto, ki bodo mogli v odločilnih dneh do vrhunca razviti in mobilizirati vse sile in

Spričo takih besed in pogledov na naše delo, tovariši in tovarišice, je jasno, da moramo občutiti predvsem neskončno odgovornost za svoje delo. Prav tako pa smo upravičeni zapustiti ta zbor spričo takih pogledov na naše delo z neko samozavestjo, ki naj nas ne napolnjuje samo ta trenutek, ampak pri vsem našem bodočem delu. Ta samozavest, zavest o dragocenosti in važnosti opravljenega dela in dela, ki nas še čaka, naj nas spremlja pri vsakem našem koraku in naj nas vzpodbuja k čim intenzivnejšemu delu za resnično ljudske in nacionalne koristi. Svoj smoter združene in svobodne Slovenije v bratski in močni Jugoslaviji, nove, resnične ljudske državnosti moramo doseči in dosegli jo bomo. Ta zavest in volja naj nas spremljata ob našem razhodu.

Tovariši in tovarišice! Prvi zbor Slovenskega narodno osvobodilnega sveta je zaključen.

Z dostojanstvenim korakom je prikorakala častna četa in ob pesmi Hej Slovani zvila slovensko in jugoslovansko zastavo. Zborovalci so slovesni trenutek pozdravili in se potem razšli. Veliki dogodek v zgodovini slovenskega naroda se je izvršil.

II.

Za drugo zasedanje AVNOJ-a so bistvena tri osnovna dejstva:

1. Potrditev in uzakonitev demokratične ljudske oblasti, ki je zrasla v zadnjih letih iz osvobodilnih naporov naših narodov;

2. Federativna ureditev notranjega sožitja naših narodov v enotni državni skupnosti, v Jugoslaviji;

3. Končni obračun z emigrantsko protiljudsko reakcijo.

Drugo zasedanje AVNOJ-a formalno ni sprejemalo nikakih novih celotnih ustav. Kot najdemokratičnejša forma ljudske oblasti je potrdilo tiste organe, ki so nastali v sami dobi borbe, od najširših do najožjih.

Na isti način je drugo zasedanje AVNOJ-a uredilo vprašanje odnosov in zveze med narodi Jugoslavije. Nacionalnega vprašanja niso odložili na "jutri", temveč so njegovo reševanje postavili na federativni odnos med narodi Jugoslavije, ki je zrastle iz skupne osvobodilne borbe jugoslovanskih narodov. Nova Jugoslavija se gradi iz šestih enakopravnih federativnih enot: iz Srbije, Hrvatske, Slovenije, Črne gore, Makedonije ter Bosne in Hercegovine. Vsi taki sklepi odločno nasprotujejo protiljudskim, protidemokratičnim in velesrbskim klikam, katerim so odvzeli vsako pravico predstavljati jugoslovanske narode v svetu. Odtod sklepi proti kairski vladi in kralju. Vse pravice zakonite jugoslovanske vlade pripadajo samo Nacionalnemu komitetu, a predsedstvo AVNOJ-a je edini izvrševalec suverenosti naših narodov.

Med sklepi AVNOJ-a je treba poudariti posebno dva. Prvi je imenovanje to. *Tita za marsala Jugoslavije*, s čimer je izrečeno najvišje priznanje nove Jugoslavije svojemu najboljšemu sinu za uspeh borbe, za uspeh resnične ljudske demokracije in narodne

enakopravnosti. Imenovanje Titovo za marsala je obenem priznanje narodov Jugoslavije Komunistični partiji Jugoslavije, iz katere je Tito zrasel in ki je od vsega začetka postavila ideje bratstva in enakopravnosti narodov Jugoslavije kot predpogoj za uspešno borbo proti okupatorju. Drug pomemben sklep je potrditev o *prikjučtvi slovenskega Primorja* svobodni Sloveniji v sestav svobodne Jugoslavije, s čimer so bili postavljene temelji za uresničenje stare slovenske težnje: svobodna in združena Slovenija. Slovenskega Primorja nismo dobili za zeleno mizo, kakor smo ga v prejšnji vojni izgubili, ampak je vrhovno zakonodajno telo Jugoslavije samo potrdilo, kar je slovenski narod dosegel z lastnimi silami.

III.

Zasedanje AVNOJ-a predstavlja novo razdobje v osvobodilni borbi naših narodov. Če je imelo narodno osvobodilno gibanje doslej pretežno politični značaj, značaj osvobodilnega gibanja, ki se je sprožilo mimo in proti volji oficijoznih državnih organov, postaja sedaj predvsem *izraz naporov in borbe mlade države tvorbe naših narodov*.

Ljudske množice so sklepe AVNOJ-a pozdravile z navdušenjem, izdajalce in protiljudsko reakcijo je pa prevzela smrtna panika. Naravno je da je našlo drugo zasedanje AVNOJ-a živ odmev doma in v inozemstvu. Nasprotniki narodno osvobodilnega gibanja so hoteli paralizirati vpliv drugega zasedanja AVNOJ-a s tem, da so poskusili vse sile koncentrirati in postaviti proti narodno osvobodilnemu gibanju enotno fronto. Beograjski radio je pozival na enotnost srbstva, zagrebški na mobilizacijo vseh hrvaških sil itd. Vsa srbska reakcija se je združila: Nedić, Ljotić, Mihajlović pa še kairska vlada s svojo izjavo o teroristih. Prav tako se je povezala hrvatska: Maček in Pavelić, ki se je še posebej obrnil na HSS, in nastal je sporazum o dejanski delitvi oblasti. Oba centra, beograjski in zagrebški, sta kovala novo "jugoslovansko federacijo" pod nemško patronanco. Se posebej se je Maček povezal z Mihajlovičem in oba s kairsko vlado. V Sloveniji so se belo-plavi vezali s središčno. Toda vsi načrti so propadli. Pred ljudskimi množicami so se še bolj razgalili, pred okupatorjem pa so se dokončno popolnoma razorožili. Nemci jim ne dopuste več neodvisnih vojaških formacij in lastnih oficirjev. Hrvatska domobranska vojska je prišla v sestav nemške, v četniških oddelkih poveljujejo nemški oficirji, a Rupnikovi domobranci so pod poveljstvom Gestapa in SS.

V zunanjem, posebno zavezniškem svetu so sklepi drugega zasedanja AVNOJ-a našli na pozitiven odgovor ne samo v široki javnosti Anglije, Zedinjenih držav in Sovjetske zveze, ampak tudi v vodilnih uradnih krogih teh naših velikih zaveznic. Nacionalnega komiteta formalno še niso priznali, toda vedno tesnejše vojno sodelovanje z našim Vrhovnim štabom govori o dejanskem priznanju stanja, kakršno je nastalo po drugem zasedanju AVNOJ-a. Vedno večje uveljavljanje Jugoslavije kot vojnega faktorja bo pospešilo tudi formalno priznanje Nacionalnega komiteta s strani zaveznikov.

Zaradi junaške borbe, demokratičnosti narodno osvobodilnega gibanja in demokratične ureditve razmerja med narodi na temelju medsebojne enakopravnosti je postala Jugoslavija *središče osvobodilnega odpora* v tem delu Evrope in privlačni center za druge narode, ki se po našem primeru tudi lahko bore proti okupatorju in narodnim izdajalcem. O vplivu jugoslovanskega narodno osvobodilnega gibanja na sosodne

narode pričajo dogodki v Bolgariji, odlok madžarske vlade o nestreljanju partizanov, pozivi londonskega radia Bolgarom in Madžarom, naj se priključijo NOVJ, ter dogodki v Avstriji in Italiji.

IV.

Velike spremembe v notranjem življenju jugoslovanskih narodov so nastale na predvečer odločilnih dogodkov za uničenje Hitlerja in njegovega reda. Na vseh frontah, na italijanski, na zračni, posebno pa na vzhodni vedno bolj dozorevajo pogoji za končno Hitlerjevo vojno katastrofo. Še večje poraze pa je Hitler doživel v mednarodni politiki. Prepadli so vsi njegovi upi na sovjetsko-anglosaški spor. Kakor dokazujeta moskovska in teheranska konferenca, je dosegel Hitler samo nasprotno, tisto, česar se je najbolj bal: utrditev zavezniškega bloka. V tem so bile poražene s Hitlerjem vred tudi take reakcionarne in fašistične klike, kakršna je kairska vlada obnemem s Mihajlovičevu klico v Jugoslaviji. Te klike so računale, da bodo v takem neizbežnem spopadu lahko čez noč presedlale z nemških pozicij na zavezniške. Sporazum med velikimi zavezniki je prekrizal vse njihove račune. Izdajalski špekulanti so obtičali tam, kjer so od vsega začetka bili: na hitlerjevskih, fašističnih pozicijah in s Hitlerjem vred se približujejo svoji katastrofi. Prav tako je bil napačen račun teh klik, da ni mogoče sodelovanje našega narodno osvobodilnega gibanja z zahodnimi zavezniki. Računali so celo na spopad med NOVJ in zapadom, toda zavezniški odnosi so vedno trdnješi in bodo v prihodnosti še pristranejši.

Slovenski narod, ki je bil nepripravljen ob vseh prelomnicah zgodovine 1848, 1918 in 1941 je za bližnje odločilne dogodke z ostalimi narodi Jugoslavije vojaško in politično popolnoma pripravljen, da lahko brez strahu in negotovosti gleda v prihodnost.

Taka je bilanca, ki je dobila svoj posledni izraz v sklepih drugega zasedanja AVNOJ-a in zasluži tudi potrdilo slehernega poštenega Slovenca.

Narodno osvobodilno gibanje je nastalo kot izključno politično ljudsko gibanje. Z ustvaritvijo prvih majhnih partizanskih enic je prvič poseglo po orožju. Organi narodno osvobodilnega gibanja od terenskih odborov do organov OF, so vzporedno z uspehi naše vojne akcije vedno bolj prevzemali dvojno funkcijo: poleg funkcije organa borbe so postali tudi že organi oblasti. Ta proces pada med najbolj svojstvena in največja dosežka dogajanja te vrste v zgodovini človeštva. Sadež borbe naših narodov ne bodo izražale samo izpolnjene nacionalne in politične zahteve ter pozitiven socialen razvoj, temveč se bodo izražali tudi v globokem *vplivu na moralne kvalitete naših narodov*. V sedanjih borbi, kjer se bori ljudske množice s tako samopožrtvovalnostjo, samopozabljenjem in prežiranjem smrti za skupno korist, dobiva lik našega človeka nov, plemenitejši značaj. Sedanja faza naše borbe postavlja pred vse nekatere nove naloge. Poleg tega, da je treba sovražnika politično in vojaško tolči, izvesti maksimalno mobilizacijo vseh ljudskih sil in materialnih rezerv, je treba predvsem *utrditi in dalje graditi temelje naše nove državne skupnosti*, ki so bili postavljeni na drugem zasedanju AVNOJ-a, *razvijati demokratične organe naše ljudske oblasti* v takem smislu, da se bo preko njih slovensko ljudstvo dejansko začutilo gospodarja na svoji zemlji, da je Jugoslavija za slovenski narod *njegova lastna država*, v kateri bo sodeloval z vsemi svojimi silami in sredstvi, da bo pomagal

krepiiti njeno moč, razvijati v njej blagostanje in utrjevati demokratične pridobitve, da jo bo, če bo treba, tudi v bodoče branil z lastno krvjo, kakor jo tudi v teh dneh pomaga graditi s krvjo svojih najboljših sinov in hčera.

O gospodarskih, finančnih in zdravstvenih problemih, nalogah in ukrepih

(Iz referata tovariša dr. Merijana Breclja)

Svoje poročilo je referent razdelil v troje poglavij. V prvem je podal uspehe na gospodarskem, finančnem in zdravstvenem področju za dobo od prvega zбора odposlancev slovenskega naroda do tega zasedanja, v drugem je označil potrebe, ki jih v teh panogah javne uprave zahteva sedanjí čas in najbližja bodočnost, v zadnjem poglavju pa je podal smernice, ki morajo voditi naše gospodarstvo, finance in javno upravo sploh v dobi obnove.

Odsek za gospodarstvo pri Upravni komisiji za osvobodeno slovensko ozemlje je od oktobra 1943 do danes izvedel na celotnem osvobojenem in po naših vojnih edinicah kontroliranem ozemlju gospodarsko organizacijo. V vsakem okrožju in rajonu ter v slehernem terenskem odboru so gospodarske komisije oziroma gospodarski referenti. Svojo osnovno nalogo, namreč prehranjevanje vojske civilnega prebivalstva, so te gospodarske organizacije izvršile povsem zadovoljivo. Največji njihov uspeh je v tem, da so uredile prav organizacijo prehrane naše vojske. Za primer delavnosti gospodarskih komisij je navedel referent številke belokranjskega okrožja. Samo to okrožje je v dobi štirih mesecev nakupilo na primer 171.176 kg krompirja, 93.511 kg čebule, 4.100 kg slanine, 31.647 kg moke, 41.407 kg sena ter večino te prehrane razdelilo vojski in civilnemu prebivalstvu, del pa še hrani v zalogi. Ta gospodarska komisija je izdala za nabavo prehrane v tem razdobju 4.276.691,95 lir. Gospodarske organizacije so skupaj z našo vojsko prepelele v Slovenijo in razdelile 12.000 kg soli, 350 kg tobaka, 100.000 cigar, 660.000 škatic vžgalic. To blago je dal Osvobodilni fronti ZAVNOH. V mlekarinah, ki so pod našo upravo, je bilo predelanih preko 50.000 litrov mleka. Od tega so 5.000 kg sira in preko 1.000 kg sirovega masla dobile v glavnem bolnice. Organizacija prehrane naših *paslinskih* krajev je v teku. Izvršuje se prevoz in zamenjava živil in dognon živine iz ogroženih krajev. Največji uspeh prizadevanja naših organizacij je prav v tem, da smo preprečili gospodarsko anarhijo, ki ponavadi spremlja razmere, v katerih smo se znašli po italijanskem zlomu. V gospodarstvu vlada vsekakor zadovoljiv red.

V *finančnem poročilu* je bilo obravnavano vprašanje oshrbovanja državnih nameštencev, upokojencev in njihovih družin, katerim so priznane vse pravice, izhajajoče iz dotedanjega dela, službenih let in delavnih sposobnosti, pravice do pokojnine itd. V dobi do nemške ofenzive je finančni odsek Upravne komisije izplačal na račun podpor 5 milijonov lir. Ker se je na osvobojenem ozemlju pojavilo pomanjkanje gotovine, je IO s posebnim odlokom izenačil bon oziroma obveznico iz posojila, ki ga je razpisal v letu 1941. SNOO, in liro kot plačilno sredstvo. Do sedaj znaša emisija teh bonov samo 18 milijonov lir. Nato je podal poročilo o uspehih posojilne kampanje in sicer triprocentnega posojila narodne osvoboditve

v znesku 50 milijonov lir v zvezi z razpisom posojila AVNOJ-a za vso Jugoslavijo. Uspeh posojila ni še velik, a vsekakor zadovoljiv. Predvsem je zadovoljivo dejstvo, da je število podpisnikov majhnih vsot veliko, kar dokazuje pripadnost slovenskega ljudstva osvobodilnemu gibanju.

V *zdravstvenem poročilu* je referent označil dosežanje uspehe sanitetne službe za civilno prebivalstvo. Ustanovljene so v Ljubljanski pokrajini tri civilne bolnice, organizirana je zdravniška in babska pomoč prebivalstvu, ustanovljajo se sanitetne postaje, organizira se higiena naselij, šol itd.

V drugem delu poročila, ki je obravnavalo trenutne naloge v teh panogah javne uprave, je bilo posvečeno največ pozornosti *kmetijstvu in prehrani*. Obdelati vso plodno zemljo v Sloveniji, to mora biti dolžnost in skrb vsega našega prebivalstva in naloga vseh naših političnih in gospodarskih organizacij. Postavljeno načelo medsebojne delovne pomoči, pomoči v izposojanju orodja, strojev in vprežne živine, zaščita semen, organizacija delovnih skupin, pomoč zaledne in deloma tudi operacijske vojske pri obdelovanju polj, vse to bo zagotovilo prehrano naši vojski in civilnemu prebivalstvu v tekočem letu, in sicer iz lastnih sil, na katere se edino moremo trenutno zanašati. Utemeljen je bil odlok o zaščiti plemenske živine ter podan načrt za pribavo kmetijstvu potrebnih umetnih gnojil, galice itd. Glede *gozdarstva* je bilo postavljeno načelo o zaščiti gozdov ter o smotreni in kontrolirani eksploataciji lesa, nadalje o pogozdovanju, trebljenju gozdov in zatiranju gozdnih škodljivcev. Posebna pozornost je bila posvečena naši *industriji*, naši bodoči največji gospodarski stvarnosti. Glede posega nemškega kapitala v našo industrijo je bil na zborovanju v okviru tega referata ponovno potrjen sklep, da ne bo naša narodna oblast priznala *nobenih ne nasilnih ne pod krinko legalnih pogodb izvršenih sprememb v lastništvu industrijskih podjetij*. Vsake spekulacije tujega okupatorskega kapitala bodo energično preprečene.

V *finančnem vprašanju* je bil utemeljen odlok o emisiji pravih plačilnih bonov za sto milijonov lir. Tiskali se bodo najpreje boni za nizko vsoto, ker drobiža v denarnem obtoku primanjkuje. V pogledu *davkov* je bilo sprejeto načelo progresivnega davka in je bila dana pravica Narodno osvobodilnim odborom, da davke odmerjajo in jih pobirajo. V poročilu je bil tudi utemeljen načrt za pospešitev posojilne kampanje ter se je predvsem poudarjalo dejstvo, ki mora našemu ljudstvu postati jasno, to, da bo naša nastajajoča narodna oblast z lahkoto krila vse obveznosti iz posojila in iz emisije bonov, saj so na eni strani te obveznosti izredno nizke, na drugi strani pa je jamstvo za njih kritje vse naše narodno bogastvo in davčna moč našega prebivalstva.

Tretje poglavje poročila je obravnavalo smernice, ki morajo voditi našo javno upravo v dobi *obnove*. Izkušnje iz naše pretekle partizanske borbe bo treba povezati z znan-

stvenimi izkustvi ter polagati temelje načrtnemu delu v gospodarstvu, v financah in na ostalih področjih javne uprave. Dejstvo, da je pri sedanjem političnem položaju celotna Slovenija pod enotnim političnim in upravnim vodstvom, da smo člen federativne Jugoslavije, ter dejstvo, da se nam glede gospodarskega razvoja v zedinjeni Sloveniji nudijo široke perspektive, vsa ta dejstva nas silijo prav k takemu načrtnemu delu.

V zaključku poročila so bile podane *štiri temeljne smernice*, ki morajo voditi našo javno upravo v prihodnosti: namreč poudarek gospodarstva kot tiste veje javnega življenja, ki je najtesneje povezana s temeljnimi skrbmi naše narodne oblasti in v kateri se morajo izražati vse pridobitve novega

javnega življenja; dalje potreba po načrtnem delu v gospodarstvu z upoštevanjem posebnosti naše zemlje in našega naroda, s poudarkom, da je potreba vključiti korist posameznika v vsenarodno skupnost ter s tem sprostiti zasebno pobudo; nadalje, da nas bo ravno načrtno delo v gospodarstvu pripeljalo do spoznanja, da je prihodnost Slovenije prav njena industrija z upoštevanjem kmetijstva in da bo Slovenija z morjem ustvarila naši ožji in širši domovini velik gospodarski razmah; in končno, da je zaklad našega gospodarstva v razumnosti, sposobnosti in marljivosti našega ljudstva, zato je treba te sile sprostiti in jim omogočiti poln razvoj.

S tem je referent poročilo zaključil.

O izgradnji narodne oblasti in slovenske državnosti v okviru federativne Jugoslavije

(Iz referata tov. Borisa Klirica)

Nastopil je čas, da začnemo graditi narodno oblast in slovensko državnost v okviru federativne Jugoslavije načrtno, sistematično in s pogledom v daljšo perspektivo.

To delo nam narekujejo naslednji momenti:

Prvi moment: Poleg boja proti okupatorju, ki je in še ostane naše osrednje vprašanje, je treba danes zavarovati osvobojenim narodom in širokim ljudskim množicam njihove narodne in človečanske pravice, ki so si jih priborili z žrtvovanjem svoje lastne krvi. Za zavarovanje sadov te borbe je treba nekaj nujnih ukrepov, med katere spada predvsem *graditev in utrjevanje naše narodne oblasti, za katero so žrtvovali svoje življenje najboljši sinovi naših narodov, pionirji in aktivisti našega osvobodilnega gibanja, padli borci naše junaske narodno osvobodilne vojske.*

Elementi nove narodne oblasti so pri vsakem jugoslovanskem narodu rastle z elementarno silo iz množičnega narodnega osvobodilnega gibanja. Vsi najvišji organi so organsko zrastle iz najnižjih. To ne velja samo za oblast posameznih narodov, temveč tudi za vrhovno predstavništvo suverenosti narodov in države Jugoslavije, za AVNOJ. Slovenska narodna oblast je rasla skladno in v popolnem soglasju z novo jugoslovansko narodno in državno oblastjo. Slovenci se še posebej zavedamo, da bi naša narodno osvobodilna borba ne uspela, če bi ostali jugoslovanski narodi istočasno ne razvili svojega osvobodilnega boja. Prav zato se je v nas utrjevala zavest o *usodni povezanosti in skupnosti jugoslovanskih narodov*. Isto velja za zavest drugih narodov Jugoslavije. Drugo zasedanje AVNOJ-a v Jajcu je to rast narodov Jugoslavije potrdilo. Slovenski narod zato ni ničesar izgubil na svojih pravicah, ki mu jih daje krvava triletna osvobodilna borba, temveč je na svoji dejanski samostojnosti samo pridobil. Odtod izvira naša globoka ljubezen do nove Jugoslavije.

Drugi moment: Moč slovenskega narodno osvobodilnega gibanja je po kočevskem zboru pomembno zrasla zaradi uspehov drugega zasedanja AVNOJ-a v svetu in zaradi dejstva, da je naša vojska srečno prestala nemško ofenzivo. Naši domači izdajalci vseh odtenkov, od belih in plavih do tistih sredin, ki so se spečali z Nemci, so bili prepričani, da bo nemška ofenziva razbila

in razpršila našo vojsko, njim pa pomagala z izdajalskimi postojankami omrežiti in terorizirati osvobojeno slovensko ozemlje. Uspehi nemške ofenzive so bili v primeri z italijansko ofenzivo 1942 zelo drugačni. Naša vojska je iz ofenzive izšla utrjena in osvobojeno ozemlje nam je ostalo. Nemška vojska, ki je bila nekdanj stah in trepet, je dosegla 1943 neprimerno manj kakor italijanska 1942. Neuspeh so dosegli le narodni izdajalci, ki so postali še večji hlapci. Leta 1942. in 1943. smo mogli govoriti o sodelovanju narodnih izdajalcev z okupatorji. Okupatorji so jim dovoljevali neke vrste samostojnost v njihovem poslu. Danes o tem sodelovanju ne more biti več govora. Nemci so vzeli narodnim izdajalcem sleherno vojaško in politično samostojnost. Njihove tolpe so spremenili v sestavni del njihove vojske, ki mu poveljujejo policijski in SS-oficirji. Njihove organizacije so spremenili v vulgarna ovaduška in rabeljska gnezda Gestapa. Če primerjamo to delo naših izdajalcev z delom slovenske delegacije v Jajcu, vidimo izrazit kontrast, v katerem se zrcali, kako je porasla moč našega narodnega osvobodilnega gibanja in kako brezupna je nemoč izdajalskih izrodov.

Velikanska je razlika med lanko in letošnjo zimo. Lansko smo preživeli v znamenju splošne vojaške, pa tudi politične belogardistične ofenzivnosti. Letošnjo zimo imamo osvobojeno ozemlje ne samo v tako imenovani Ljubljanski pokrajini, temveč tudi na Primorskem, začetni elementi pa nastajajo celo na Gorenjskem in Štajerskem. Lansko zimo se je moral ukvarjati IO z agitacijskimi in propagandnimi vprašanji, letos se mora z upravnimi vprašanji, z vprašanji graditve slovenske narodne oblasti, s problemi pospeševanja prosvete in slovenske kulture. Lani so se morali naši aktivisti sestajati čisto skrivaj, letos se sestaja prvi slovenski parlament na svobodnih slovenskih tleh. Lani se je borila naša agitacija in propaganda predvsem proti belogardističnim vplivom, letos smo doživeli mogočen pohod AVNOJ-ske kampanje, ki je zajela že doslej nad 300.000 Slovencev na več kot tisoč mitingih, shodih in političnih sestankih. Lani so se morali naši aktivisti čisto plaziti od hiše do hiše, ker se je civilno prebivalstvo balo belogardističnih represalij, letos doživljamo, da tudi v okrajih, ki jih kontrolira okupator, prebivalstvo lastnoročno podpisuje resolucije za Nacionalni komitet osvoboditve Jugoslavije.

Treji moment: Že kočevski zbor je naglasil dva momenta v OF, moment političnega osvobodilnega gibanja in moment narodne oblasti. Istočasnost obeh teh momentov ostaja še dalje v tej ali oni obliki *temelj* za graditev naše narodne oblasti, toda *oblike* take istočasnosti se z nadaljnjim razvojem nujno spreminjajo. Medtem ko njena vsebina obstoji v tem, da raste narodna oblast iz množičnega narodnega osvobodilnega gibanja, se pa oblike lahko prežive. Oblika, po kateri so se politični odbori OF razvijali v organe nove narodne oblasti, je na osvobojenem ozemlju in v krajih, ki jih bolj kontroliramo mi kakor sovražnik, postala že ovira za razvoj pristne ljudske demokracije, preživela se je in treba jo je nadomestiti z novo. Dale jo bodo volitve v krajevne, okrajne in okrožne narodno osvobodilne odbore.

Četrty moment: Vojna se bliža svojemu zmagovitemu zaključku: Iz tega pa ne sledi samo, da moramo za prihodnost zavarovati sadove narodno osvobodilne borbe, temveč smo tudi dolžni pripraviti temelje ter osnovni upravni aparat za svobodno bodočnost. To so momenti, ki nam narekujejo graditi narodno oblast in slovensko državnost v okviru federativne Jugoslavije načrtno, sistematično in s pogledom v daljšo perspektivo.

Prehajam na *osnovno vprašanje* graditve naše narodne oblasti in slovenske državnosti v okviru federativne Jugoslavije.

Slovenski narod ima svoj najvišji zakonodajni in izvršni organ v SNOO, ki je bil izvoljen na Zboru odposlancev v Kočevju. Načrtno sistematično in z daljšo perspektivo graditi narodno oblast in slovensko državnost v okviru federativne Jugoslavije se pravi, naš slovenski parlament razviti do kraja. Kočevski zbor je za takratne razmere višek demokratičnosti, čeprav na Gorenjskem in Štajerskem zaradi okupatorjevega terorja ni bilo mogoče izvesti neposrednih, demokratičnih volitev in s Primorske niso mogli priti vsi delegati zaradi vojaških operacij. Vse te pomanjkljivosti, ki niso nastale po naši krivdi, bomo odpravili, čim nam bodo dovolile okoliščine.

Predlagam v imenu IO, da se *števillo SNOO poveča od 120 na 180 članov*. Naknadne volitve naj se izvedejo po posameznih okrožjih Primorske, Gorenjske, Štajerske in Koroške. Štajerska naj izvoli 21 članov, Primorska 20, Gorenjska in Koroška 19. Izvedba naknadnih volitev bo brez dvoma ustrezala razvoju narodne osvobodilne borbe v teh pokrajinah ter manifestirala demokratičnost slovenskega zakonodajnega in izvršnega organa. V celokupnem našem osvobodilnem gibanju se zrcali globoka demokratična vsebina. Čim bodo dovoljevale razmere, bomo po vsej osvobojeni in združeni Sloveniji razpisali in izvedli tudi s formalne strani strogo proporcionalne in neposredne volitve v naše zakonodajno in izvršno telo, v naš parlament.

Medtem ko je predstavljal Vrhovni plenum, sestavljen 1941. iz predstavnikov patriotskih skupin, le parlamentarni zarodek, se je v Kočevju oblikoval *izvoljeni parlament*, zbor odposlancev slovenskega naroda, zbor z vsemi parlamentarnimi kvaliteta, pa čeprav so bile razmere še neugodne. 1941. se je Vrhovni plenum OF konstituiral v Slovenski narodno osvobodilni odbor, ker smo se v diskusiji zedinili v skupnem mišljenju, da bi bilo takrat še prezgodaj imenovati ga Slovenski narodno osvobodilni svet. Danes že lahko močneje poudarimo značaj najvišje slovenske narodne oblasti in Slovenski narodno osvobodilni odbor, ki dejansko predstavlja izvoljeni slovenski parlament, preimenujemo v *Slovenski narodno osvo-*

bodilni svet (SNOS). Predlagam predlog v pretres in merodajno sklepanje.

Vrhovni plenum OF je še pred kočevskim zborom izrekel *priključitev Primorja* k združeni Sloveniji v demokratični in federativni Jugoslaviji. Drugo zasedanje AVNOJ-a je ta akt potrdilo. Priključitev slovenskega Primorja je tako postala državni zakon. Narodni osvobodilni svet za primorsko Slovenijo, postavljen v soglasju z IOOF, je ob tej priliki menil, da je njegova naloga izvršena. Soglasno je sklenil svoj razpust. IO kot predsedstvo predlaga Slovenskemu narodno osvobodilnemu odboru, da vzame na znanje ta visoki akt in izreče Narodno osvobodilnemu svetu ose priznanje za njegovo uspešno delo. Hkrati predlaga IO, da SNOO izvoli svojega člana in dosedanjega predsednika Narodno osvobodilnega sveta za primorsko Slovenijo tovariša Franceta Bevka za enajstega člana IOOF in svojega predsedstva.

Najvišjemu zakonodajnemu in izvršnemu telesu na slovenskem ozemlju moramo ustvariti tiste organe, ki mu omogočajo izvrševanje njegove zakonodajne funkcije. Tak organ je *Zakonodajni odbor* v okviru našega parlamenta, ki naj pripravlja odloke in zakone, o katerih naj potem razpravlja in sklepa redno parlamentarno zasedanje. V imenu IO predlagam, da že to zasedanje SNOO izvoli iz svoje srede Zakonodajni odbor, sestavljen iz predsednika in 10 članov.

Spričo dejstva, da narodni izdajalci našemu osvobodilnemu gibanju nesramno podtikajo protiversko stališče, je potrebno, da se pri predsedstvu SNOO osnuje *Verska komisija*. Njena postavitev in poslovanje naj ponovno zajamči nemoteno izvrševanje bogočastja in polno uveljavljanje verske svobode drugič pa naj urejuje vsa vprašanja med slovensko narodno oblastjo in cerkvijo. Verska komisija naj bo sestavljena na polovico iz duhovnikov, na polovico iz laikov. Imenuje naj jo predsedstvo SVOO.

Načelo pravičnosti zahteva povračilo škode, ki jo je storil okupator, in poplačilo za krivice, ki nam jih je usekal okupator. Drugo zasedanje AVNOJ-a je postavilo državno Komisijo za *ugotavljanje zločinov*, ki so jih izvršili okupatorji in njihovi pomagači. SNOO naj naroči svojemu predsedstvu, da postavi za področje in območje Slo-

venije podobno komisijo, ki bo sodelovala z državno komisijo.

Naš narodno osvobodilni boj ima globoko demokratično in človečansko vsebino. Bilo bi primerno in nalogam našega parlamenta ustrezno, če bi to prvo zasedanje sprejelo *Deklaracijo o pravicah slovenskega ljudstva*. Deklaracija naj bi naglasila, da državljanskih pravic ne bodo uživali tisti, ki so od svojega naroda odpadli.

Vsi parlamenti narodov Jugoslavije kakor tudi vrhovno državno telo AVNOJ se bistveno razlikujejo od drugih običajnih parlamentov v tem, da je v naših združena zakonodajna in izvršna oblast, medtem ko je pri večinih drugih parlamentov prepuščena parlamentu le zakonodajna oblast in je vladi dana izvršna oblast ločeno od zakonodajne. V naših parlamentih je to razmerje bolj demokratično. Pri nas vlada raste neposredno iz parlamenta. Slovenski narodno osvobodilni odbor ima pravico in dolžnost, da oblikuje slovensko nacionalno vlado, da imenuje Nacionalni komitet *osvoboditve Slovenije*. To je pravica, ki izvira iz naše triletno narodno osvobodilne borbe in ki nam jo je dala nova Jugoslavija brez pogajanj že v naprej. Slovenski narodno osvobodilni odbor naj sklene, da se bo v imenu slovenskega naroda posluževal pravice, ki mu jo z zakonsko močjo jamči veličastna zasnova federativne ureditve naše skupne domovine in države Jugoslavije. Prvo zasedanje SNOO naj zato izglasuje in izda ustrezno *deklaracijo*. Praktično postaviti Nacionalni komitet osvoboditve Slovenije bi bilo sedaj še prezgodaj. Prvič NK0J še ni dosegel formalnega priznanja v zavezniškem inozemstvu, drugič pa je novi polni polet vseslovenskega narodno osvobodilnega gibanja šele začel poganjati. Poleg tega Nacionalni komitet osvoboditve Slovenije glede na njegovo vsebinsko plat dejansko že imamo, kakor tudi že imamo predsedstvo SNOO. Oboje je osebinsko, ne pa seveda formalno po sklepih kočevskega Zbora vsebovano v IOOF. Čim bo nastopil čas za vzpostavitev Nacionalnega komiteta osvoboditve Slovenije, namerava IO kot forum odložiti obe svoji funkciji oblasti in si pridržati samo funkcijo političnega vodstva OF.

Razdobje do trenutka, ko bo SNOO izvolil novo predsedstvo, je izrazito prehodno, pri-

pravljano razdobje, v katerem pa naj vse tri funkcije ostanejo še nadalje združene v IO, po drugi strani pa je treba že sedaj pripraviti ves aparat za bodoča *poverjenistva Nacionalnega komiteta osvoboditve Slovenije*. Pri IO je treba razviti in zgraditi odseke tako, da bodo lahko v celoti postali poverjenistva bodočega Nacionalnega komiteta osvoboditve Slovenije. Pri IO naj se zgrade naslednji odseki: 1. odsek za izgradnjo narodne oblasti, 2. odsek za notranje zadeve, 3. odsek za gospodarstvo, 4. odsek za finance, 5. odsek za prosveto, 6. odsek za zdravstvo, 7. odsek za obnovo.

V preteklih letih si je naša Varnostna in obveščevalna služba pridobila velikih zaslug v borbi proti peti koloni. V novih okoliščinah ni več v skladu z zahtevami ljudske demokracije, zato se naj ukine kot preživela forma, njeni organi pa vključijo, kolikor ostanejo še potrebni, v odsek za notranje zadeve.

Graditev narodne oblasti in slovenske v okviru federativne Jugoslavije bi ne mogla doseči svojega namena, če bi je istočasno ne gradili od spodaj in zgoraj. Graditev od spodaj je še važnejša in še bolj pereča od graditve od zgoraj. Zato je nujno, da na osvobojenem in po naši vojski kontroliranem ozemlju izvedemo *volitve v krajevne, okrajne in okrožne narodno osvobodilne odbore*. Nižja skupščina izvoli delegate v višjo, vse pa si izmed sebe izvolijo svoje izvršne odbore kot krajevne, okrajne in okrožne narodno osvobodilne odbore. Volilno pravico imajo vsi nad 18 let stari državljani brez razlike spola.

Današnje zasedanje SNOO predstavlja brez dvoma mejnik v razvoju naše narodno osvobodilne borbe. Če so se naši zbori doslej bavili predvsem s političnimi vprašanji, se naše današnje zasedanje bavi predvsem z odloki upravnega, gospodarskega in prosvetnega značaja, kar je dokaz, da ni več daleč čas, ko bo osvobodjena in združena vsa Slovenija v svobodni, federativni in močni Jugoslaviji. Graditi slovensko narodno oblast in slovensko državnost pomeni uršiti tisto veliko zgodovinsko misijo v slovenskem narodu, ki na žalost doslej ni bila naložena še nobenemu slovenskemu pokolenju pred nami. Izvršimo jo uspešno in častno mi!

